

Sygn. akt III Ca 592/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 października 2013r.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, Wydział III Cywilny Odwoławczy w składzie

następującym:

Przewodniczący - Sędzia: SO Mieczysław H. Kamiński

Protokolant: sekr. sąd. Anna Burnagiel

po rozpoznaniu w dniu 3 października 2013r. w Nowym Sączu

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) w G.

przeciwko W. G.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Limanowej

z dnia 16 kwietnia 2013r., sygn. akt I C 131/13

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

- pkt I nadaje treść: „powództwo oddala”,

- uchyla pkt II i IV, a pkt III nadaje numer II;

2. zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 38 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt III Ca 592/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16.04.2013 r. Sąd Rejonowy w Limanowej zasądził od pozwanej W. G. na rzecz powoda (...) z siedzibą w G. kwotę 754,67 zł z odsetkami umownymi według zmiennej stopy procentowej obowiązującej w danym okresie, w wysokości 4 –krotności stopy kredytu lombardowego NBP od dnia 13.02.2013 r. do dnia zapłaty. Zastrzegł jednak dla pozwanej prawo do powołania się w toku egzekucji na ograniczenie odpowiedzialności do wartości czynnej spadku po W. K.s. J.i J. zmarłym w Ł. dnia 13.02.2010 r. i tam ostatnio zamieszkałym. Ponadto częściowo umorzył postępowanie w zakresie cofniętego powództwa i zasądził od pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 255 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Sąd Rejonowy ustalił, że postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym dłużniku W. K. nie zostało przeprowadzone, zaś pozwana, jako osoba należąca do dalszego kręgu uprawnionych do dziedziczenia ustawowego

po w/w złożyła oświadczenie o przyjęciu spadku, co zdaniem Sądu Rejonowego jest wystarczające dla uznania jej legitymacji biernej w niniejszym postępowaniu poprzez przyznanie jej przymiotu spadkobiercy.

Wyrok zaskarżyła apelacją pozwana, która zarzuciła błędne przyjęcie przez Sąd Rejonowy, że odpowiada ona jako spadkobierca za długi wchodzące do spadku po W. K., albowiem nie zostało przeprowadzone po nim postępowanie spadkowe, a samo złożenie oświadczenia o przyjęciu spadku nie może rodzić takiej odpowiedzialności, ponieważ nie zostało przesądzone czy spadkobranie w ogóle nastąpi zgodnie z ustawowym porządkiem dziedziczenia. Ponadto podniosła, że należąc do dalszego kręgu spadkobierców ustawowych nie wie kto ostatecznie jest spadkobiercą.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej okazała się skuteczna i doprowadziła do zmiany zaskarżonego wyroku.

Przepis art. 1018 § 3 zdanie pierwsze i drugie k.c. przewiduje możliwość złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku przed notariuszem lub przed sądem w formie ustnej lub z podpisem urzędowo poświadczonym. Złożenie oświadczenia "przed notariuszem" oznacza tylko tyle, że wola spadkobiercy co do przyjęcia lub odrzucenia spadku została uzewnętrzniiona w obecności notariusza i utrwalona w postaci aktu notarialnego. Także ewentualne oświadczenia innych następców prawnych pożyczkobiercy o odrzuceniu spadku mają podobną moc prawną, ale fakt ich złożenia nie przesądza jeszcze, iż spełnione zostały wszelkie wymogi prawne pozwalające uznać je za skuteczne. Powód ani w pozwie ani w toku postępowania nie wykazał, że dziedziczenie nastąpiło na podstawie porządku ustawowego, a pozwana winna dojść do spadku, na skutek wykluczeń osób należących do bliższych kręgów dziedziczenia przewidzianych ustawą. Wszelkie rozważanie na te okoliczności zawarte w pozwie stanowią wyłącznie przytoczenie ogólnych zasad dziedziczenia bez ich indywidualizacji w stosunku do pozwanej. W tym bowiem zakresie twierdzenia pozwu opierają się wyłącznie na hipotezie wynikającej ze złożonego oświadczenia o przyjęciu spadku.

Zauważyć należy na wstępie, że w ocenie Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie Sąd Rejonowy nie był zobowiązany do badania z urzędu skuteczności prawnej tego oświadczenia. Postępowanie procesowe o zapłatę nie obejmuje bowiem swym zakresem przepisów proceduralnych właściwych dla postępowania nieprocesowego regulującego stwierdzenie nabycia spadku. Postępowanie cywilne procesowe jest postępowaniem kontradiktoryjnym (spornym). Oznacza to, że strony toczą między sobą spór i to wyłącznie one są odpowiedzialne zarówno za jego przebieg, jak i wynik. Sąd Rejonowy w takiej sytuacji opiera się jedynie na dowodach przedstawianych przez strony bez konieczności wykazywania w tej materii inicjatywy. Tylko postępowanie nieprocesowe o stwierdzenie nabycia spadku zapewnia ustalenie rzeczywistego kręgu spadkobierców, gdyż uwzględnia w tej materii nie tylko inicjatywę stron, ale nakłada na sąd bezwzględny obowiązek ustalenia spadkobierców. Postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku prowadzone jest niezależnie od stopnia aktywności uczestników postępowania z udziałem wszystkich osób zainteresowanych. Sąd orzekając o dziedziczeniu stwierdzi nabycie spadku przez spadkobierców, choćby były nimi inne osoby niż te, które wskazali uczestnicy i nie jest zakresem związany treścią wniosku. Instrumentami pomocniczymi są przewidziane w art. 671 k.p.c. zapewnienie, które stanowi dowód, że nie ma innych spadkobierców i wezwanie spadkobierców przez ogłoszenie przewidziane w art. 672 – 676 k.p.c.

W procesie o wykonanie zobowiązania należącego do długów spadkowych to powód-wierzyciel ma obowiązek wykazać, że pozwany nabył spadek po zmarłym dłużniku. Jest to konieczne w sytuacji, gdy osoba pozwana kwestionuje fakt bycia spadkobiercą zmarłego dłużnika, a taka sytuacja jest w niniejszej sprawie. Trafnie Sąd I instancji zauważa, że najprostszym i najpewniejszym sposobem w tym zakresie jest uzyskanie przez wierzyciela stwierdzenia nabycia spadku, gdyż w ten sposób zostanie definitywnie wskazany dłużnik, od którego można domagać się spełnienia świadczenia (por. wyrok SN z dnia 19.10.2007 r., I CNP 51/07). Prawomocne postanowienie stwierdzające nabycie spadku po określonym spadkodawcy stanowi przewidziane prawem potwierdzenie stwarzające, w stosunku do wymienionej w nim osoby, domniemanie prawne, że to ona jest spadkobiercą (art. 1025 § 2 k.c.). Zauważyć bowiem należy, że i takie postanowienie może wskazywać spadkobiercę w sposób nieprawidłowy. Z tej przyczyny jedynie w odniesieniu do takich orzeczeń ustawodawca przewidział specjalny tryb zmiany (art. 679 k.p.c.).

W tym kontekście treść art. 1027 k.c. nakazująca spadkobiercy wykazanie nabycia spadku wobec osoby trzeciej nie roszczącej sobie do niego prawa tylko orzeczeniem o stwierdzeniu nabycia spadku oprócz tego, iż dotyczy czynnego działania spadkobiercy, oznacza przede wszystkim to, że wobec osoby trzeciej roszczącej sobie uprawnienia do spadku takie orzeczenie może okazać się niewystarczające, albowiem pomimo przymiotu prawomocności może zostać zmienione w trybie art. 679 k.p.c. Jeżeli zaś na podstawie treści art. 1027 k.c. można budować uprawnienie osoby trzeciej – wierzyciela, do wykazania w toku innego postępowania niż stwierdzenie nabycia spadku, przymiotu spadkobiercy wszelkimi innymi dowodami bez uzyskania orzeczenia wskazanego w art. 1025 § 2, to mając na uwadze przytoczone wyżej orzeczenie SN wskazujące, że najprostszym i najpewniejszym sposobem w tym zakresie jest uzyskanie przez wierzyciela stwierdzenia nabycia spadku należy podkreślić, iż każdy inny sposób wykazania przymiotu spadkobiercy musi być od niego trudniejszy. Z tej przyczyny, w ocenie Sądu Okręgowego stwierdzić więc należy, że z uwagi na brak instrumentów przewidzianych wyłącznie dla postępowania spadkowego (np. zapewnienie z art. 671 k.p.c.) wierzycielowi znacznie trudniej jest wykazać taki przymiot w toku innego postępowania. Oznacza to jednak i to, że nie może być on zwolniony od udowodnienia wszelkimi środkami dowodowymi, zarówno sposobu dziedziczenia (ustawowe czy testamentowe), a także kręgu osób, którym winien przypaść spadek dla wykazania, iż należy do niego również strona pozwana. Aczkolwiek więc istnieje możliwość skorzystania ze wszelkich możliwych środków dowodowych, to jednak brak możliwości wykorzystania dowodów szczególnych musi spowodować znaczne dla wierzyciela znaczne utrudnienie, a nie ułatwienie, co zdaje się sugerować strona powodowa. Kolejnym takim utrudnieniem jest również i to, że owo wykazanie ma znaczenie jedynie dla wyniku postępowania, w którym jest prowadzone, w przeciwieństwie do ustalenia spadkobierców w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, do którego można się odwołać w każdym innym postępowaniu.

Tak więc nie można podzielić sugestii strony powodowej opierających się na założeniu, zgodnie z którym jest ona z zwolniona prowadzenia dowodów na okoliczność ustalenia czy pozwana jest spadkobiercą, z tego powodu, że złożone oświadczenie o przyjęciu spadku rodzi w tym zakresie domniemanie spadkobrania przez W. G. po W. K.. Skoro bowiem strona powodowa nie przedłożyła w niniejszej sprawie postanowienia stwierdzającego dziedziczenie, to na niej spoczywał ciężar wykazania w toku niniejszego postępowania legitymacji biernej pozwanej, czego w ocenie Sądu Okręgowego nie uczyniła. Nie można bowiem uznać za udowodnienie tej okoliczności wyłącznie poprzez ogólne niczym nie poparte twierdzenia wynikające jedynie ze złożonego oświadczenia o przyjęciu spadku przez osobę, co do której nie wykazano, iż spadek dziedziczy. Należy w tym miejscu podkreślić i to, że przepisy dotyczące złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, uzależniają jego skuteczność od zachowania przez uprawnionego sześciomiesięcznego terminu liczonego od dnia dowiedzenia się o tytule do dziedziczenia. Ocena skuteczności w tym zakresie zarówno oświadczeń o przyjęciu spadku, jak i o jego odrzuceniu należy do sądu spadku i ma znaczenie dla ustalenia spadkobierców. W niniejszej sprawie nie wykazano czy z uwagi na wskazany termin oświadczenia o odrzuceniu spadku przez osoby wyprzedzające pozwaną do dziedziczenia po spadkodawcy są skuteczne, a zatem nie wykazano również czy dla pozwanej otworzył się termin do złożenia stosownego oświadczenia, czy może zostało ono złożone przedwcześnie, co także może mieć znacznie dla oceny jego skuteczności.

W ocenie Sądu Okręgowego bardzo wysoce prawdopodobna jest więc taka sytuacja, że w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku sąd spadku nie stwierdzi dziedziczenia na rzecz pozwanej, a sytuacja, w której w jednej sprawie zostaje ona uznana za spadkobiercę i zobowiązana do spłaty długów spadkowych, zaś w innej w wyniku stwierdzenia nabycia spadku nie zostanie zaliczona do grona spadkobierców jest nie do przyjęcia.

W tym stanie rzeczy Sąd Rejonowy winien był powództwo wobec W. G. oddalić z powodu niewykazania jej legitymacji procesowej biernej. W związku z powyższym na podstawie art. 386 §1 k.p.c. Sąd Okręgowy zmieniając zaskarżone orzeczenie orzekł jak w sentencji dokonując również zmian porządkowych w numeracji co do pozostałych rozstrzygnięć. O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na zasadzie art. 98 k.p.c.

(...)